

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Måndagen den 14 Augusti 1820.

Rosor och Påfåglar.

Rosornas sköna tid är snart förbi; man har sett dem överallt: i trädgårdar, i rum, på damernas bröst, och slutligen ser man dem nu i Extra Posten. Ehuru vi i våra dagar räkna öfver hundra slags rosor, följaktligen kanske 99 mer än våra förfäder, voro rosorna hos dem lika mycket älskade som hos oss. Ingen glädje utan rosor. Gubben *Achianus* påstår, att till och med de gamle Gallierne, för att antyda det mod, hvormed de gingo i striden, i stället för hjälmur satte rosenkransar på sina huvuden.

Rosor prydde hvarje fest, hvarje bröllopp. *Chapel* hette den rosenkrona damerna buro. När *Connetabeln* betjente Konungen vid bordet, höll han i handen ett hvitt spö, och hans huvud pryddes med en krans af rosor. Nunnor, som antogo klosterdräkten, flickor, som gifte sig, slätade rosor omkring tinningen. En far, som ingenting kunde eller ville gifva sin dotter i hemgift, måste åtminstone förskaffa henne den såkallade *Chapel*. Bruden gick alldeles hvit, som en sinnebild af hennes oskuld; rosenkronan i håret var kärlekens sinnebild. Den saknades ej en gång vid andeliga processioner, och dess allmänna bruk hade till och med gifvit tillvarelse åt en handverksklass, hvars ledamöter man kallade *Chapeliors*, och hvil-

ken det ensamt var tillåtit att göra rosenkronor. Qvinnor, som handlade med *artificiella blommor*, hette äfven *chapeliors en fleurs*.

Mot slutet af 14:de århundradet uppkom i Parisiska Parlamentet en sällsam vana. Om en verldslig *Pair* hade en process, och blef kallad för rätta, måste han gifva Parlamentsledamöterna *rosor*. *Henrik IV.* var den siste, som iakttog detta bruk. Under *Ligans* förvirrade tider, då Parlamentet måste flykta till Tours, blef rosen-ceremonien försummad och ändtligen glömd. Men förut hade Parlamentet sin egen *Rosentefverant*, som bar titel af *Rosier de la Cour*. Han försåg sig med sin vara förnämligast från en by, hvars invånare uteslutande sysselsatte sig med rosenkulturen. Denna by kallades derföre *Fontenay-aux-roses*.

I många städer fick ej hvar och en plantera rosor i sin trädgård; ty detta var ett privilegium. De som ägde detsamma, måste på *Tretton-dagen* till magistraten årligen leverera tre rosenkronor, och på *Himmelsfärdsdagen* en stor korg full med rosor, för att deraf göra rosenvatten. Hvar af låter det förklara sig, att man bland de afgifter, som denna tiden kallades *Herre-rättigheter*, ofta finner *rosenqvastar* upptagna: ty rikt folk consumerade mycket rosenvatten till sina ragouts, desserter och saucer. Också tvättade man dermed sina händer efter måltiden. En viss *Arnaud*

de Villeneuve talar de i hans tid brukliga starka kryddor på mat (det var i trettonde århundradet) och tillstyrker, att man skulle äta vilda fåglar endast med litet vin, salt och rosenvatten. I våra dagar skulle man svårligen finna denna sauce piquant.

I äldsta tider plögade man pryda taffeln och matsalen med blommor. En gammal författare berättar, att "man i stället för kalk och sten endast såg murgrön på murarna. Golfvet var tjockt beströdt med blomster; man trodde sig vandra på en blomstrand äng. Taffeln visade mera rosor än en hel trädgård. Ingen bordsduk betäckte den, endast rosor. Anrättningarna stodo på och mellan rosor. Deras doft och lågande färger ersatte rikligen anblicken af en snövit bordsduk."

Medan vi äro i medelåldern, och sitta vid ett väl utsiradt bord, vilja vi äfven kasta en blick på hvad som derpå plögade serveras.

En af den tidens läckraste rätter, som aldrig saknades vid Konungars och Furstars stora måltider, var *Påfågeln*. De gamla Romanciererne kallade honom den *ädla fågeln*, hvars kött endast borde tjena till spis åt *älskande och tappre*. En poet af trettonde århundradet, som vill måla en lögnare, säger, att han haft så mycken böjelse att ljuga, som en hungrig har aptit för en stekt *påfågel*. Man plögade sätta honom på bordet med alla sina lemmar och fjädrar. Detta verkställde man, i det man med mycken skicklighet drog af honom huden, lindade hufvudet i linne, och sedan satte kroppen på spettet. För att under stekningen behålla hans fjäderkrona oskadd, hällde man oupphörligen friskt vatten på linnen. När påfågeln var stekt, tog man honom från spettet, drog huden åter öfver kroppen, putsade kronan, utbredde stjerten, och serverade honom.

Stundom dref man slöseriet så långt, att man i stället för hans egen naturliga hud betäckte honom med *guldblåd*. An-

dra satte i hans näbb linne, doppadt i kamfer, antände detta under spisingen, och lät påfågeln spruta lågor. — Ingen vapnare vågade tillägna sig den äran att sätta denna ädla stek på bordet; detta tillkom endast damerna, och bland dessa endast den *skönaste* eller *förnämaste*. Med en suite af flera fruntimmer och åtföljd af musik inträdde i salen festens drottning med gull- eller silverfatet, hvarpå fågeln prunkade. Vid trumpetskall satte hon honom framför värden, om han dertill var förnäm nog, eller för den tappreste och galantaste riddaren. Följde kalaset på ett tornerspel, och var den riddare närvarande, som vunnit priset, så tillkom honom denna ära. Men då måste han äfven visa sin skicklighet i *förskärare-konsten*, och forstå att sonderdela fågeln så, att hvarje gäst, om än aldrig så många, fick hvar sin bit. Författaren till romanen *Lancelot* berättar, att vid en fest, som gafs af Konung Artus, han sjelf med en sådan skicklighet skirrit en påfågel, att ingen blef lottlös af 150 gaster.

Stundom blef den trancherande riddaren genom den honom bevista äran hastigt uppeldad till ett upphöjdt mod; han uppstod, utsträckte handen öfver den stekta fågeln, och gjorde något *dristigt* eller *kärlek andande löfte*. Han svor t. ex., att han i nästa träffning skulle vara den förste, som störtade sig på fienden, eller vid någon belägring till sin älskarinnas ära allraförst plantera sin fana på fiendens murar. Formuläret till ett sådant löfte var: *Jag läfvar vid Gud, den heliga Jungfrun, min Dame och påfågeln etc.*

Sedan bars latet från den ena till den andra, och den i hvarje bröst upplifvade ärelystnaden gjorde ofta de mest öfverdrifna löften. — Så forfor man med *påfågeln*; ofta njöt *Fasanen* samma ära.

En annan läckerhet af en sednare forn timer tid voro de unga gröna ärterna, på hvilkas cultur man den tiden föga aktade, och som därför voro i ett ofantligt pris. Författaren till *Colberts* leverne (tryckt

1695) säger: Det är förvånande, att läckermunnar ofta betalte ett mått ärter med femtië riksdaler. — I ett bref af 1696 säger Fru Maintenon: "Kapitlet om de gröna ärtorna hör ännu till dagens ordning. — Oårligheten att få äta dem, nojet att hafva ätit dem, och längtan att få äta ännu mera, äro de trenne hufvudpunkter, som sedan fyra dagar hafva af våra Prinsar blifvit afhandlade. Det gifvet damer, som, när de till aftonen ätit sig väl matta hos Konungen, med faran af en indigestion hemma förtära ett fat gröna ärter, innan de gå till sängs. — Det är ett mode, ett raseri, och det är ej det enda."

Som detta bref är dateradt den 10 Maj, så följer deraf, att man den tiden, äfven vid hofvet, ej tidigare kunde äta gröna ärter, ehuru modet satte derpå ett så högt pris. Först emot medlet a 17:de århundradet gaf Arnaud d'Andilly, i abbotstiftet *de Port royal*, lif åt den äkta trädgårdskonsten.

Haquin Bagens klagan öfver för stor Kontribution, samt förslag till Växel-Kursens nedsättande.

Ehuru jag i min Borgerliga Naring, som är Handel, hårdeligen blifvit och är förtryckt, samt äfven Häudtverkarne, emot Skånske Stadernes på Roschildska Freds-Congressen för evärdeliga tider stadfastade Privilegier, så hafver dock jag ensam efter mig vid taxering åsatt sjutton och trefjerdedels Skatt-skillingar uti Krono- och Stads-skatter, Garnizons- och Husare-Service, ljus- och ved-penningar samt Riksdagsmans arvode, in alles måst betala för innevarande år öfver Fyra Tusende Sexhundrade Sjuttiofyra Daler K:t; En summa, som för närvarande tid, då vi Gudi lof äga frid, tyckes vara utan proportion, enär man considererar, att jag år 1740 under Finska Kriget, för då mig åsatte Tjugu dylika Skattskillingar, uti Krono- och Stads-skat-

ter, ej ärlade mera än Ett Tusende Attio Daler K:mt, samt för hvarje af de mig då uti Inqvattering tilldelte tjugu Soldater tio stycker Service månatligen, som ej var mera Service-portion den tiden uti allmänhet. Haraf ser nu den oväldige Läsaren, huru högst nödigt det vore, att vår Allernädigste Konung tillåto Malmö Stad hvarje år få hålla ett Lotteri, deraf så många procent kunde innehållas, för hvilka Malmö Stads publique Rakningar en gång för alla af år 1740 års Stadens då varande alle Skattskillinge-tal upptagne, samt inkomst och utgift i gemen, äfvenledes sedan hvarje år hadanelter rörande icke allenast Skatter och Service efter Skattskillinge-talets beräkning för hvarje år, såsom ock hvart och ett Hus, utan ock hela Stadens inkomst och utgift specieliter kunde blifva tryckte, att en hvar daraf kunde blifva underrättad hvaruti den stora differencen består, hvilken nu utarmar Malmö Stads Borgerskap; hvartill dock mycket bidraget, att Växel-Coursen nu är så mycket öfver trettio sex mark K:mt per R:daler Hamburger Banco, hvilken dock snart kunde till sitt nysnämde värde ganska tort och nått fallas, om alla Sveriges undersåtare till dryck endast nyttjade Svagdricka af godt Malt väl tillredt.

Härvid ärhindrar jag mig, huru uti min ungdom, och under högstsalig Konung Carls krigs-tid, jag sedt Bönderne och alla deras Folk på Skånska Slätten till dryck njuta endast ojäsat Svagdricka, samt till mat allenast Korngröt och samtagit Rågbröd hvarje måltid; de voro dock i allmänhet starkare än nu varande Folket: Ja de ägde ock då en god och ständig hälsa, och tröt ingen det förbemalte upphället, under den beträngde och svåra krigs-tiden, emedan jag hvarken hörde sägas, eller såg någon försupa sin välfärd i Bränvin eller utlandska drycker, hvilket i desse senare tider man likväl sedt en del både Landt- och Stads-boar, ty värr, öda och förlösa.

Skall Rättvisan skyddas och vinna effect,
Så bör den i Dom ha tillbörlig respect:
Men jag som tvärt om har ärfarit helt annat,
Dymedelst under tvång och lidande stannat.

Jag ringa förmåner allenast begärdt,
För upptäckt åt Riket, som mycket är
värdt:
Men ej någon deruppå aktning har gifvit;
Ty har Rikets kofring i slikt uteblifvit.

Malmö den 24 Decemb. 1778.

Haquin Bager.

P. S. Ehuru jag den fjortonde och tjugusjette sistledne November och den tredje innevarande månad, hafver till Hr Assessor Pfeiffer, jämte trycklönen uppsändt mine skriftelige påminnelser om den vid Limhamn föreslagne Skeppshamns inrättande, och en derifrån till Malmö Fästnings-grafvar anläggande Segelled äfven tolf fot djup, att uti verkeligt Dägligt Allehanda införa, och af hvarje tio Exemplar per posto inig tillsända, men än intet skedt; likväl trottnar jag intet, att med nu sjelf åter ärfarit hinder i ett mitt Fartygs lossande från mitt Salteri med Sill och Tran, hvilket sistledne Söndags morgon kom Gudi lof lyckeligen på Malmö redd, men som allt sedan och än i dag Torsdag, Julafton, beständigt från Hafvet stormat, så att intet kunnat dervid uträttas, som annars, om godt väder eller nyss omtalte Skeppshamn och Segelled hade varit inrättad, kunde mitt och andras Fartyg redan varit lossade och med

Prenumeration på *Nya Extra Posten* för sednare halfåret N:o (49—102) emottages uti Hrr Utters & Comp., Östergrens och Deléns & Comp. Boklädor, med 2 R:dr B:co.

N:o 66 utgifves nästa Torsdag.

Stockholm tryckt hos JOHAN IMNELIUS, 1820.

Spanmål åter lastade till sina distinerade Svenska orter, hvilkas inbyggare hafva Spanmål till vinter-uppehälle mycket nödig. NB. Sverges Rikes undersåtars hälsa, lif och välfärd är ju Konungens magt och styrka, hvilken ock till dubbel kan förökas, om Hans Kongl. Maj:t lät den förmälte Hamnen och Segelleden inrätta; ty Borgarne halva allt för ringa förmögenhet därtill.

Malmö den 24 Decemb. 1778.

Haquin Bager.

Utdrag af Protokollet, hållet å Danmora Tingslags Laga Vinter-Ting vid Films Kyrka den 21 Februari 1761.

S. D. Uppviste Skytten Peter Björnstedt Sex stycken Räfskinn, som han i Sax fångat, hvarföre han begärde skottpenningar af Häradskiste-medlen, hvilket honom, sedan öronen vid Rätten voro afskurne, beviljades med 9 Dal. Kpm:t. Ut Supra.

På Tings-Rättens vägnar

Hans Brase.

Läsaren behagade sjelf undersöka, huruvida vår tids Protokollister bunnit längre i sin konst, än de af år 1761.
